

“ระลึกบรรพบุรุษ”

คริสตจักรสุวรรณดวงฤทธิ์

นับเป็นครั้งแรกในรอบ 116 ปี ที่คริสตจักรสุวรรณดวงฤทธิ์ อ.ดอยสะเก็ด จ.เชียงใหม่ หรือชื่อเดิมที่ตั้งมาสมัยมิชชันนารีในปี ค.ศ. 1880 คือคริสตจักรแม่ดอกแดง ได้จัดพิธีระลึกบรรพบุรุษ และคงเป็นครั้งแรกในหมู่บ้านนี้มีการจัดพิธีดังกล่าวขึ้นเมื่อวันที่ 8 กันยายน 1996 โดยมี ศจ.สำราญ กวงแหวน ประธานสภาคริสตจักรฯ ซึ่งเป็นลูกหลานของคริสตจักรสุวรรณดวงฤทธิ์ เป็นประธานในพิธีและเทศนา รูปแบบของการจัดพิธีเป็นการนำภาพถ่ายของพ่อหม่อมแม่หม่อมพ่ออู๋แม่อู๋ (ปู่ย่าตายาย) ที่ท่านเสียชีวิตไปแล้ว รวมทั้งหัวหน้าครอบครัวและพี่น้องที่ลากลับไปอยู่ยังปรโลก มาตั้งไว้บนแท่นที่จัดทำขึ้น ใครไม่มีรูปของผู้ที่ล่วงลับก็ใช้วิธีเขียนชื่อใส่กระดาษแข็งตั้งไว้ให้เห็นจนเต็ม ไปมดมีการประดับประดาอย่างดี ทำให้มีสีสันเพื่อลบล้างบรรยากาศความเศร้าอาลัย แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ยังมีคนร้องไห้ น้ำตาปริมตั้งแต่วันแต่งโบสถ์แล้วแสดงถึงจิตใจของคนไทยที่มีความผูกพันบรรพบุรุษยากที่จะตัดขาดได้

การจัดพิธีระลึกบรรพบุรุษสร้างความตื่นเต้นแก่สมาชิกไม่แพ้งานคริสตมาสพิเศษกว่านั้นก็คือเป็นการรวมญาติครั้งใหญ่ของคริสตจักรทั้งที่ยังเป็นคริสเตียนและสายญาติที่ห่างเหินคริสตจักร ไปนับถือศาสนาอื่นแล้ว โดยปรกติท่านเหล่านั้นบางคนไม่เคยมาร่วมงานคริสตจักรเลย แม้กระทั่งงานคริสตมาสก็ตาม แต่วันระลึกบรรพบุรุษต่างเต็มใจมาร่วมพิธีรำลึกความหลังเล่าเรื่องบรรพบุรุษและกันไปด้วยความซาบซึ้งดี

บรรยากาศของการจัดพิธีระลึกบรรพบุรุษได้ทำให้เป็นแบบพื้นบ้านมากที่สุด มีการตกแต่งสถานที่และโบสถ์ด้วยกระดาษสายรุ้งไทย (กระดาษข่น) ใช้ดนตรีพื้นเมืองสะล้อซอซึงบรรเลงขับกล่อมและสร้างบรรยากาศที่คนเมืองคุ้นเคยมีการอ่านบทวิสสุติบรรพบุรุษ เล่าถึงคุณงามความดีของท่าน จุดที่แสดงอารมณ์สูงสุดของพิธีนี้อยู่ที่ผู้ร่วมในพิธีออกไปวางช่อดอกไม้ซึ่งเตรียมมาจากบ้านไว้ที่หน้าภาพถ่ายของบรรพบุรุษ เพื่อเป็นการน้อมรำลึกถึงบุญคุณท่านเหล่านั้นที่จากไป หลายคนสะอื้นให้และหลายคนปล่อยน้ำตานองหน้าในใจอย่างสุดอาลัยยิ่ง

การทำพิธีเช่นนี้ อาจจะสร้างความหมั่นหม่อมต่อการถูกกล่าวหาว่าผิดต่อหลักความเชื่อหรือผิดจารีตประเพณีของคริสเตียน (เรื่องการไหว้รูปเคารพ) แต่สิ่งที่แสดงออกและการตอบสนองของบรรดาเครือวานญาติพี่น้องของคริสตจักรในขณะนั้น คงเป็นพยานถึงความรักและความผูกพันตามหลักคำสอนของพระเยซูคริสต์เป็นอย่างดี เพราะนานที (คงเป็นร้อยปีทีเดียว) ที่พวกเขาจะมีโอกาสได้กระทำ

การเช่นนี้เพื่อระลึกถึงบุญคุณของบรรพบุรุษและรวมญาติกับพร้อมหน้าจริง ๆ ลึกครั้งหนึ่ง ยังมีอะไร ๆ ที่ลึกกว่านั้นอีก โดยเฉพาะอย่างน้อยก็เป็นการสื่อถึงความเชื่อเรื่อง “บุญคุณ” ของพระเจ้า ซึ่งคำนี้ไม่อาจสื่อความหมายได้ในภาษาอังกฤษอันเป็นภาษาหลักของเหล่ามิชชันนารีที่นำคริสต์ศาสนามาสอนพวกเราชาวไทย

บ้านดอกแดงและคริสตจักรสุวรรณดวงฤทธิ์

บ้านดอกแดงหรือแม่ดอกแดงในอดีต เป็นหมู่บ้านเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง ในอำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สมัยก่อนถ้าจะเดินทางจากเวียงเชียงใหม่มาหมู่บ้านนี้ต้องใช้ม้าหรือช้าง และใช้เวลาเดินทางหนึ่งวัน กำเนิดของหมู่บ้านนี้ไม่มีคนทักว่าเกิดขึ้นเมื่อไร แต่เข้าใจว่าเป็นหมู่บ้านเก่าแก่มียุราว 200 ปี เดิมทีมีชาวลื้อจากเชียงแสนอยู่ที่หมู่บ้านนี้ แต่เมื่อราวเกือบ 120 ปีที่แล้วต้องอพยพกลับไป “สร้างบ้านแปงเมือง” ที่เชียงแสน ตามนโยบายฟื้นฟูบ้านเมืองของพระมหากษัตริย์กรุงเทพฯ จากนั้นคงมีคนจากลำพูนอพยพหนีความแห้งแล้งมาอยู่ที่บ้านแม่ดอกแดง ดังที่ผู้เฒ่าผู้แก่กล่าวถึงชื่อเดิมของหมู่บ้านว่า “แม่ดอกแดงสันลำพูน” ปัจจุบันชาวบ้านดอกแดงถือตนเองว่าเป็นคนเมืองเชียงใหม่

คริสต์ศาสนาเข้ามาสู่บ้านดอกแดงราวปี ค.ศ. 1875 เมื่อศาสนาจารย์คานีเยลแมคคิลวารี หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “พ่อครูหลวง” ผู้มานุกเบิกประกาศคริสต์ศาสนาในเชียงใหม่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1867 ได้ชักนำแสนคำหัวหน้าข้าทาสของเจ้าเทพไกรสร (พระชายาของพระเจ้าอินทวิชยานนท์ เจ้าเมืองเชียงใหม่) ให้หันมานับถือคริสต์ศาสนา แต่ท่านยังไม่รับเชื่อเป็นคริสเตียนเพราะเจ้านายและญาติพี่น้องไม่ยินยอม ช่วงเดียวกันนี้ก็มีคนบ้านแม่ดอกแดงสนใจคริสต์ศาสนา เช่นหนานปัญญา หนานอินตะ และหนานสุวรรณ แต่คนที่รับเชื่อเป็นคริสเตียนคนแรกคือ หนานสุวรรณ

หนานสุวรรณเป็นผู้สืบเชื้อสายชาวลื้อ เชียงแสน ที่ถูกกวาดต้อนมาตั้งแต่สมัยเจ้ากาวิละ ท่านรับเชื่อเป็นคริสเตียนในวันที่ 3 มิถุนายน ค.ศ. 1877 เจ้าอุปราชเชียงใหม่มาร่วมในพิธีให้ศีลบัพติศมาเป็นคริสเตียนของท่านด้วย ปีต่อมาป่าเรือนคำ ลูกสาวท้าวแก้ว หัวหน้าหมู่บ้านดอกแดง ภรรยาของหนานสุวรรณ ได้รับศีลบัพติศมาเป็นคริสเตียน แต่ในปี ค.ศ. 1879 ครอบครัวของหนานสุวรรณต้องอพยพไปตั้งบ้านเรือนประกาศคริสต์ศาสนาที่เชียงแสนพร้อมกับชาวเชียงแสนจากเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง จำนวน 2,500 คน ดังนั้น ชื่อของท่านจึงเหมือนเป็นตำนานของคริสตจักรเพราะไม่มีผู้สืบเชื้อสายลงมาถึงปัจจุบัน

มีชาวบ้านแม่ดอกแดงและใกล้เคียงรับเชื่อเป็นคริสเตียนต่อมา มิชชันนารีจึงได้รวบรวมแล้วตั้งเป็น “คริสตจักรแม่ดอกแดง” เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม ค.ศ. 1880 มีคริสเตียนเริ่มแรก 6 คน โดยหนึ่งในคนนั้นคือลุงด้วง คริสเตียนคนแรกที่บ้านป่าป้อ (อยู่ห่างบ้านดอกแดงประมาณ 3 กิโลเมตร) วันรุ่งขึ้นมีคริสเตียนผู้ใหญ่อีก 10 คน เด็ก 2 คน มิชชันนารีที่มาตั้งคริสตจักรคือ ศาสนาจารย์โจนาธานวิลสัน

นายแพทย์แมเรียน ซีก และนางสาวเอ็ดนา โคล์ คริสตจักรนี้ได้รับการเอาใจใส่ดูแลจากมิชชันนารีหลาย ท่านเจริญขึ้น พ่อครูหลวง แมคกิลวารีได้บันทึกถึงคริสตจักรแม่ดอกแดงว่าเป็น “เพชรน้ำเอกแห่ง ล้านนา”

เมื่อสืบสาวประวัติคริสตจักรแม่ดอกแดงพบว่า ต้นตระกูลสำคัญของคริสตจักรที่ยังสืบเชื้อสาย มาถึงปัจจุบันนี้คือ ตระกูลมณีสักดิ์ ตามคำบอกเล่ากล่าวว่า แม่อุ้ยออน ได้พานุญปิ่นพร้อมกับน้องอีก 2 คน คือเป่งและดี อพยพ จากบ้านสันตน์ม่วง มายังบ้านแม่ดอกแดง เมื่อประมาณปี ค.ศ. 1880 เนื่องจาก บิดาคือหนานยศ เสียชีวิตและแม่อุ้ยออนรู้สึก “หนาวสั่น” ที่ตนเลี้ยงอยู่ในระยะนี้ครอบครัวแม่อุ้ยออนได้ พบกับมิชชันนารีและคงได้รับการเชื่อเป็นคริสเตียนหลังจากนั้น ไม่นาน

นายบุญปิ่น มณีสักดิ์ หรือภายหลังได้เป็นแสนเรืองบุญ และจุมจิมพลีเรืองบุญ ผู้นำปกครอง หมู่บ้านที่สำคัญคนหนึ่ง ในเขตดอยสะเก็ด ท่านเกิดเมื่อประมาณปี ค.ศ. 1867 ที่บ้านสันตน์ม่วงทางใต้ บ้านแม่ดอกแดง ในสมัยเด็กมีสภาพชีวิตที่ยากลำบากเนื่องจากบิดาเสียชีวิตขณะที่บุญปิ่น อายุได้ 13 ปี ต้องทำมาหารับจ้างเพื่อเลี้ยงน้อง มิชชันนารีได้มองเห็นถึงความดีและความขยันขันแข็งจึง ได้ให้เงินมา ซื้อมาไว้เป็นที่ทำกิน นายบุญปิ่น แต่งงานครั้งแรกกับนางจันทร์สม คริสเตียนบ้านป่าป่องได้ร้องมีบุตร ด้วยกัน 3 คน คือนางชุ่มใจ นายคำปิ่น และนางสุดใจ ต่อมานางจันทร์สมเสียชีวิต นายบุญปิ่นจึงได้ แต่งงานครั้งที่สองกับนางสาวยอด เมื่อปี ค.ศ. 1902 มีบุตรสองคนคือนางศรีमुख์และนางศรีทอง

แม่ยอดหรือยอดเอือน เป็นบุตรสาวของนายมา นางน้อย ชาวบ้านป่าป่องเกิดเมื่อปี ค.ศ. 1877 ครอบครัวเป็นพุทธแต่มีลูกคนหนึ่งที่เป็นคริสเตียนและมีส่วนทำให้เด็กหญิงยอดสนใจคริสต์ ศาสนาขณะที่ท่านอายุได้ 8 ขวบ ได้หนีตามครอบครัวพ่อครูแมคกิลวารีเข้าไปอยู่ในเวียงเชียงใหม่ และ เข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนสตรีของมิชชัน เมื่อเรียนอยู่ชั้นสูงได้เป็นครูช่วยสอนในโรงเรียนด้วย นางสาวได้ใช้ชีวิตของการเป็นนักเรียนและครูที่โรงเรียนสตรีของมิชชันนารีถึง 17 ปี จึงได้กลับมาอยู่ บ้านเกิดและแต่งงานกับนายบุญปิ่น

ยังมีสายตระกูลสำคัญอีกตระกูลหนึ่งคืออินทะพันธ์ สืบเชื้อสายมาจากเฒ่าแก่หนานอินตะ คริสเตียนคนแรกในล้านนา ท่านได้ย้ายครอบครัวจากคริสตจักรเบ็ชเลเฮ็ม บ้านปากกกอง สารภี มาตั้งรกราก ใหม่ในบริเวณใกล้กับบ้านแม่ดอกแดงในปี ค.ศ. 1882 แต่ยังไม่ได้ย้ายสมาชิกภาพมาอยู่คริสตจักรแม่ ดอกแดง เนื่องจากท่านล้มป่วยลงและถึงแก่กรรมในวันที่ 27 กรกฎาคม ปีเดียวกัน และเข้าใจว่าป่าเป็ง ภรรยาหม้ายของหนานอินตะได้ย้ายไปอยู่บ้านป่าสักน้อยไม่ห่างจากที่เดิมนัก

เมื่อปี ค.ศ. 1904 มิชชันนารีได้ไปเยี่ยมป่าเป็ง ที่บ้านป่าสักน้อย ขณะนั้นมีลูกหลานของเฒ่าแก่ หนานอินตะ เป็นคริสเตียนจำนวนกว่า 70 คน ภายหลังต่อมา (ไม่ทราบปีที่แน่ชัด) คริสเตียนลูกหลาน ของเฒ่าแก่หนานอินตะคงย้ายถิ่นฐานไปตั้งรกรากในที่แหล่งทำกินแห่งใหม่ และมีนายตาคำคริสเตียน

สายตระกูลอินทระพันธุ์ ที่ยังอยู่บ้านป่าสักน้อย ได้แต่งงานกับนางจันทา คนบ้านท่าแม่อี มีบุตรคือ นางสาวคำปิ่น นายมี นายยอดดาและนายบุญเรียบ ภายหลังยังมีคริสเตียนจากตระกูลอื่น ๆ เข้ามา เกี่ยวพันโดยการแต่งงาน และมีบทบาทในคริสตจักรแม่ดอกแดงต่อมาเช่นตระกูลอุสุยะ กวงแหวนเจริญ บุญ เขตแก้วเวียงจันทน์ โชติวงศ์ศรีวิเศษ สวอนสัน และพงศ์อุดม เป็นต้น

การดูแลคริสตจักรแม่ดอกแดงในสมัยก่อนนั้น มีมิชชันนารีหลายท่านเข้ามารับผิดชอบ แต่ผู้ที่ คอยดูแลเป็นประธานหรือ “หัวเจ็ด” นานที่สุดคือ ศาสนาจารย์วิลเลียม แฮริส หรือ “พ่อครูแฮริส” ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1898 จนถึง ค.ศ. 1964 ท่านได้ส่งเสริมให้คริสตจักรตั้งโรงเรียนขึ้นด้วย คริสตจักรนี้มีศิษยาภิบาล คนแรกคือศาสนาจารย์น้อยวงศ์ ลูกเขยเฒ่าแก่หนานอินตะ และตลอดประวัติศาสตร์นับร้อยกว่าปี ของคริสตจักร มีศิษยาภิบาลจริง ๆ เพียง 2 ท่านเท่านั้น

ในปี ค.ศ. 1933 ผู้นำคริสตจักรได้เปลี่ยนชื่อคริสตจักรแม่ดอกแดงเป็น “คริสตจักรสุวรรณดวง ฤทธิ์” โดยตั้งชื่อเป็นอนุสรณ์แก่หนานสุวรรณกับนายด้วงผู้เป็นคริสเตียนเริ่มแรก รวมทั้งพ่อครู แฮริส ผู้ดูแลคริสตจักรตลอดมา เดิมทีคริสตจักรนี้มีสมาชิกส่วนใหญ่จากบ้านป่าป้อด้วย แต่เมื่อถึงปี ค.ศ. 1949 คริสเตียนบ้านป่าป้อได้แยกออกไปตั้งเป็นคริสตจักรของตนเอง ที่มาของคริสตจักรสุวรรณดวง ฤทธิ์จึงมีเช่นนี้แล (ศึกษารายละเอียดทางประวัติศาสตร์ได้ในหนังสือ “ป้อเก่า แม่เดิม” ประวัติศาสตร์ ศาสตร์ชุมชนคริสเตียน คอยสะเก็ด เขียนโดย อาจารย์ประสิทธิ์ พงศ์อุดม ฝ่ายประวัติศาสตร์ สภา คริสตจักรในประเทศไทย

โอกาสนี้ขอยกบทกวีสดุดีบรรพบุรุษที่แต่งโดยใช้ฉันทลักษณ์ลูกผสมระหว่างกาพย์ยานี 11 ของไทยกับฉันทลักษณ์คล้ายซอล้านนา และใช้พจนานุกรมล้านนา-ไทย ฉบับแม่ฟ้าหลวงตรวจทานคำ เพื่อคริสตจักรหรือหมวดอื่นจะนำไปประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์บ้าง)

บทกวีสดุดีบรรพบุรุษ

นบน้อมวันทา เทวาทะเจ้า พระองค์เป็นเค้า เยียะเป้งโลก้า
เป้งตัวมธุรส สดุดีขบรรรดา สัตว์ไม้ทั่วหล้า ชั่วว่างามดี
วันนี้วันสิล วันกินเอาบุญ ราลิกพระคุณ ผู้หื้อชีวิ
ตั้งลูกตั้งหลาน มากันวันนี้ ฮ้องสดุดี หื้อด้านไดยิน
บรรพบุรุษ ท่านเอื้อเกื้อหนุน เป้งไว้เมื่อลุน ปอเฮาอยู่ได้
ด้านตั้งด้านสอน ด้านสอนด้านไหว หื้อเฮานี้ไซร์ มีอยู่มีกิน
กอยต่อมตะล่อม บ่ยอมใจหิ้น จันด้านเสียงลีน ลาอานิจจิ่ง
มีคำเป็นว่า ว่าจำจาดเหมาะสม เป็นคำไพเราะ ไว้เมื่อหนหลัง
จัวความจ้างม้า ต้ายแล้วเหลือหนัง ลูกเขาเอ็นยัง เอาใจกำรได้

จากดวงสุด แม่มุ้มแลใส่ ยังแก้งไฟ ก็นล้าอ้อมต้อง
มนุสส์เฮตย สหายพี่น้อง ไผ่บ่หวังข้อง เอ็นหาอาลัย
สุดแต่ถูกพะวะ ยังเอาควางไกล่ กลัวบี๊ดหลัวบีย กลัวผีหลอกบ้าน
คำเป็นว่าอ้อใจลวดถึงด้าน บ่ใจว่าอัน หม่อนอ้อยนายเฮย
หมู่เฮาลูกหลาน ใจช้วนละเลย หม่อนอ้อยนายเฮย ต้นต้านนั้นดี
ลูกหลานระนึก ถึงบุญคุณต้าน จึงได้ปากัน ฮ่วมสุดตื้น
พระคุณของท่าน นั้นใหญ่หลวงนัก เป็นที่ฮู้จัก คนใหญ่ละอ่อน
นับได้บ่เสี้ยง ใหญ่เปียงสิงขร ลูกหลานอ้อยหม่อน ต่างเล่ากล่าวขาน
หม่อนอ้อยปีต้า มารดาเป็นเถ้า ขอหื้อพระเจ้า โปรคฮับวิญญาน
ไปเมืองบรม สุขเกษมสานดี บ่มีภัยพาล ทุกข์โศกหม่นไหม้
เฮามาพร้อมหน้า สังคญา-ติ ยะถาสัพพี อธิษฐานให้
สาธุอาเมน เป็นกำนบไหว้ ขอพระองค์ให้ หื้อสุขนิรันดร์
วันนี้วันดี วันที่ระนึก หมู่เฮารำลึก ไคว่เมืองสวรรค
สุขาดี บรรพบุรุษนั้น ท่านอยู่ที่อื่น ม่วนแต่นักหนา
ขอนอบนบไหว้ เทพไท้พระเจ้า จ้งหื้อหมู่เฮา ดีในโลกหล้า
ส่งจิตระนึก ถึงคนโลกหน้า ดีเฮานี้เฮา ฮ่วมสุดดี
ขอเฮาทั้งหลาย มาในวันนี้ คำเนินชีวิ เต็มด้วยพระคุณ
ขอหื้อคำพระ พรมาเกื้อหนุน จัวยคำจัวยจุน มั่นคงชั่วกัลป์ มั่นคงชั่วกัลป์
แต่งโดย ผป.ประสิทธิ์ พงศ์อุดม

คำแปล

เป็นเค้า = เป็นประธาน

เยยะแปง = สร้าง, ทำ

สุดเสี้ยง = ทั้งหลาย, ทั้งหมด

สัตว์ไม้ = สัตว์และพืช

วันคิล = วันพระ, สะบาโต

หื้อต้าน = ให้ท่าน เมื่อ

ลุน = ภายหลัง

กอยต้อมตะล่อม = รวบรวมเป็นหมู่, ให้อยู่ในกรอบ

บ่ยอมใจหิน = ไม่ยอมให้มีจิตใจร้าย

จันต๋านเสี้ยงสิ้น = จันทันเสียงชีวิต
เอาใจกำรได้ = ใช้ประโยชน์
จาลวงสุด = พุดถึงที่สุด
ปุมแลใส่ = ทองและลำใส่
แก้งจีไฟ = แกงและย่างไฟ
ลำอ้อมต๋อง = เอรีคอ่อย อ้อมหน้าสำราญ
ไผบ่ห้วงข้อง = ไม่มีใครคิดถึง
เอิ้น = เรียก
คำเป็นว่าอี = ความที่เขากล่าว
ไจ้ลวดถึงต๋าน = ไม่ใช่เลยถึงท่าน
บ้ำไจ้เช่นนั้น = ไม่ใช่เช่นนั้น
หม่อนอ้อย = ปูตาหรือย้ายาย
ไจ้ขวาน = ไม่ใช่กระวานกระวาย
ตั้นต๋าน = ตัวท่าน
ระนิก = ระลึก
ถึง = ถึง
ฮ่วมสุด = มาร่วมนมัสการ
จ้ำดดี = อย่างดี
คนใหญ่ละอ่อน = ผู้ใหญ่และเด็ก
นับได้บ่เสียง = นับไม่หมด
ใหญ่เปียงสิงขร = ยิ่งใหญ่เทียมขุนเขา
ปีต๋า = บิดา
เป็นเถ้า = เป็นดิน, เป็นผุยผง
ยะถาสัพพี = คำกรวดน้ำส่งบุญของศาสนาพุทธ
รำลึกไคว = นึกไปถึง, คิดถึง
คนโลกหน้า = ผู้ที่ตายไปแล้ว
จ้วยค้ำจ้วยจุน = ช่วยค้ำชู, อุดหนุน

ที่มา : ชาวคริสตจักร สภาคริสตจักรในประเทศไทย, ปีที่ 65 ฉบับที่ 557 พฤศจิกายน 1996, หน้า 37-40.